

Postbus 687, 2501 CR 's-Gravenhage

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Drs M. van Wallenburg, secretaris-generaal
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Datum 3 april 2024
Onderwerp Reactie MIT bij eindrapport evaluatie

Geachte mevrouw van Wallenburg, beste Marieke,

Op 29 maart 2024 heeft uw ministerie het eindrapport van de externe evaluatie van het Maatschappelijk Impact Team (MIT) aan ons beschikbaar gesteld. Zoals besproken geeft het MIT hierbij een schriftelijke reactie met aandachtspunten voor de besluitvorming door het kabinet en het parlement.

Geen interne maar een externe evaluatie

In het Instellingsbesluit van het Maatschappelijk Impact Team (MIT) is opgenomen dat wij u uiterlijk drie maanden voor het einde van de instellingsduur een evaluatieverslag toezenden over de taakvervulling.¹ Zoals eerder met u besproken heeft het MIT er vanwege mogelijke belangenverstremming de voorkeur aan gegeven om een externe evaluatie te laten uitvoeren door een onafhankelijk bureau met het ministerie van SZW als opdrachtgever. Het MIT heeft hiervoor de archieven ter beschikking gesteld, deelgenomen aan interviews en sessies, en de uitkomsten van een tussentijdse interne evaluatie (zomer 2023) aan het bureau meegegeven. Ook heeft het MIT een feitelijke check gedaan bij het conceptrapport.

Waardering voor functie en functioneren MIT

Wij zijn blij met de waardering die uit het eindrapport spreekt voor de functie en het functioneren van het MIT. Volgens de evaluatie is er breed draagvlak voor de functie die het MIT heeft vervuld en in de toekomst kan vervullen. Het MIT heeft zijn (potentiële) meerwaarde aangetoond, ondanks het brede en complexe terrein waarop het MIT adviseert en de beperkte middelen die het MIT ter beschikking staan. Het rapport constateert dat bruikbare processen en werkwijzen zijn opgezet met oog op de advisering. Volgens de evaluatie zijn de adviezen in toenemende mate beter (wetenschappelijk) onderbouwd. Gewaardeerd wordt dat het MIT in de adviezen verschillende perspectieven samenbrengt die tot dan toe onderbelicht waren en/of onvoldoende expliciet werden meegewogen.

De adviezen van het MIT hebben volgens het eindrapport zichtbaar impact gehad via doorwerking in de besluitvorming door kabinet en parlement, waarbij de inhoudelijke lijn van de advisering altijd is onderschreven en meermaals opgevolgd in concrete besluiten of acties. "In kabinetsreacties wordt duidelijk dat het belang van meerdere adviezen onderstreept werd en ook dat adviezen van

¹ Artikel 11 [Instellingsbesluit MIT | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

het MIT zijn overgenomen in de besluitvorming. Het MIT heeft daarmee zichtbaar bijgedragen aan de gestelde centrale doelstellingen bij de instelling.”²

Het MIT is ingesteld om vanuit sociaalmaatschappelijk en economisch perspectief meer evenwicht te brengen in de advisering over pandemieën en pandemie-maatregelen. De onderzoekers concluderen dat het MIT – hoewel pas laat opgericht in de coronapandemie - in deze opzet is geslaagd, en een belangrijk tegenwicht heeft geboden aan het “dominante medische frame”.³

Pandemische paraatheid op maatschappelijk terrein

In het evaluatierapport plaatst het onderzoeksbureau de rol van het MIT *niet* in de bredere context van pandemische paraatheid.⁴ In de brief aan de informateur van begin dit jaar heeft het MIT juist gewezen op het grote belang van pandemische paraatheid, om de maatschappelijke schade een volgende keer te beperken of te voorkomen.⁵ Het MIT constateert dat het kabinet de pandemische paraatheid op het terrein van infectieziektebestrijding goed regelt, maar dat de paraatheid op maatschappelijk terrein daarbij sterk achterblijft. Willen we de samenleving tijdens een pandemie zoveel mogelijk open houden en de sociaaleconomische gevolgen van een pandemie en pandemiemaatregelen zoveel mogelijk beperken, dan zullen we ons ook daarop moeten voorbereiden. Dat maakt een passend wettelijk kader en een evenwichtige crisisstructuur noodzakelijk aan de hand waarvan een goede proportionaliteitsafweging wordt gemaakt. Ook is meer inzicht nodig in de maatschappelijke effecten van pandemieën, pandemiemaatregelen én mitigerende maatregelen. Dit vraagt een parate data- en kennisinfrastructuur en de ontwikkeling van prognosemodellen voor maatschappelijke effecten. Daarnaast komen juist nu in veel landen, waaronder Nederland, onderzoeksresultaten en nieuwe onderzoeksprogramma’s beschikbaar die meer inzicht geven in de maatschappelijke impact. De komende periode moet worden gebruikt om deze kennis systematisch in beeld te brengen en zodoende de pandemische paraatheid te vergroten. Dit kan alleen tot stand komen door serieuze investeringen te doen in een gedegen kennisbasis voor maatschappelijke impact.⁶

Werkwijze MIT: evidence en practice based

In het evaluatierapport worden vraagtekens gezet bij de wetenschappelijke onderbouwing van adviezen van het MIT, nu en in de toekomst. Het zou volgens de onderzoekers lastig zijn om sociaalmaatschappelijke (wetenschappelijke) kennis snel inzichtelijk te maken en te vertalen naar concrete en kwalitatief hoogwaardige adviezen. Ook vormt de omgang met praktijkkennis volgens het evaluatierapport een uitdaging voor de gepercipieerde objectiviteit en daarmee het gezag van de MIT-adviezen. Bij deze beide conclusies, die de *evidence* en *practice based* werkwijze van het MIT raken, willen wij graag een aantal belangrijke kanttekeningen plaatsen.

Tijdens de coronapandemie zijn verschillende adviezen uitgebracht over het belang van het identificeren en meewegen van maatschappelijke gevolgen van de

² Andersson Elffers Felix (AEF): Evaluatie Maatschappelijk Impact Team, Eindrapport (28 maart 2024), pagina 43.

³ Idem, pagina 30.

⁴ Op bladzijde 33 van het eindrapport benoemt AEF onder optie 1 (voortzetten) wel dat het MIT een rol zou kunnen spelen als “aanjager van pandemische paraatheid”.

⁵ [Pandemische paraatheid op maatschappelijk terrein \(Brief MIT aan informateur\) | Brief | Rijksoverheid.nl](#)

⁶ [Met de kennis van straks. De wetenschap goed voorbereid op pandemieën - KNAW; Leren van een Crisis - Convergence](#)

coronapandemie in besluitvorming en ontwikkeling van beleid, niet alleen door het MIT maar vóór het bestaan van het MIT ook door diverse kennisinstellingen en onderzoeksinstanties waaronder planbureaus en adviesraden. Al bij de start heeft het MIT geconstateerd dat de kennis voor advisering over de maatschappelijke impact van de coronapandemie en de pandemiemaatregelen versnipperd is, beperkt beschikbaar, weinig gekwantificeerd en/of onvoldoende gebruikt. Bovendien zijn snelle sociaaleconomische data en bruikbare prognosemodellen om effecten te volgen en te voorspellen op dit moment nauwelijks voorhanden. Dit is echter niet *inherent* aan de sociaalmaatschappelijke en economische wetenschappen, maar het gevolg van (beleids)keuzes. Het door het ministerie van VWS gefinancierde onderzoek van de RIVM Gedragsunit laat zien dat er wel degelijk snelle data en hierop gebaseerde adviezen kunnen worden geproduceerd. De RIVM Gedragsunit heeft gedurende de coronapandemie onderzoek gedaan naar draagvlak voor en naleving van diverse pandemiemaatregelen, en ook naar de effecten van de pandemie(maatregelen) op het welzijn en de mentale gezondheid van de bevolking en het vertrouwen in de overheid. Naar de naleving van maatregelen zijn via trendonderzoek maar liefst 38 metingen gedaan⁷ en van het vragenlijstonderzoek zijn 21 meetrondes geweest⁸, gevolgd door 30 adviezen in dezelfde cycli en binnen hetzelfde korte tijdsbestek als het OMT.⁹ Ook het ontwikkelen van prognosemodellen op sociaaleconomische thema's is mogelijk – met net zoveel (on)zekerheden omkleed als bij prognoses in de medische wetenschappen.

Wanneer wetenschappelijk onderzoek voor advisering niet voorhanden was, heeft het MIT kennis en gegevens opgehaald uit de praktijk. Praktijkkennis is in tijden van crises belangrijk. Brancheorganisaties kunnen snel inzicht geven in de stand van zaken in hun sector; beroepsorganisaties vangen signalen op van professionals; arbodiensten hebben actuele gegevens over ziekteverzuim; patiënten-, consumenten- en werknemersorganisaties hebben kennis over kwetsbare groepen; private organisaties zoals banken, vervoersorganisaties en supermarkten hebben *real time* data beschikbaar die in een crisis waardevol kunnen zijn. Vaak staan deze organisaties direct of indirect in contact met hun achterban en vangen zij als eerste de signalen op uit de praktijk. Uiteraard vertegenwoordigen organisaties uit de praktijk ook belangen, maar dit doet geen afbreuk aan (de objectiviteit en kwaliteit van) de kennis en ervaring die zij, in sommige gevallen op dat moment als enige, voor handen hebben. Door contact te houden met de praktijk ontstaat bovendien inzicht in knelpunten in de uitvoering, draagvlak voor pandemiemaatregelen en mogelijkheden voor mitigerende maatregelen. Als onafhankelijk adviseur is het MIT in staat gebleken om belangen uit kennis te filteren en hebben de inzichten uit de praktijk kwalitatief betere adviezen opgeleverd.

Van slaapstand naar waakstand

In het evaluatierapport is advies gegeven over de voortzetting van het MIT. Het bureau adviseert het MIT in 'slaapstand' te zetten nu de coronapandemie achter ons ligt. Daaraan ligt de keuze ten grondslag dat het MIT alleen een functie heeft om korte-termijnadviezen te geven in crisistijd. Advisering over langetermijneffecten van pandemieën en pandemiemaatregelen kan volgens het evaluatierapport ook worden gedaan door andere adviesraden. De optie om het MIT bijeen te roepen voor andere crises dan pandemieën sluit het

⁷ [Analyses eerdere metingen: Naleving van en draagvlak voor de basis gedragsregels | RIVM](#)

⁸ [Resultaten onderzoek gedragsregels en welbevinden | RIVM](#)

⁹ [Publicaties Corona Gedragsunit | RIVM](#)

evaluatie rapport niet uit, hoewel de meerwaarde van het MIT hierbij niet bij voorbaat kan worden vastgesteld. Het MIT voegt hier graag aan toe dat de ontwikkelde processen en werkwijzen, waaronder het afwegingskader, voor andere maatschappij ontwrichtende crises zeker bruikbaar kunnen zijn.

Het MIT begrijpt dat het een andere rol heeft buiten crisistijd. Echter, het MIT bepleit wel deze rol te bezien in het licht van pandemische paraatheid. Ook als advisering buiten crisistijd niet aan de orde is, zijn er wel randvoorwaarden nodig om te *kunnen* adviseren zodra dat nodig is. Als we behalve vanuit perspectief van infectieziektebestrijding ook vanuit maatschappelijk perspectief paraat willen staan en de volgende pandemische crisis beter voorbereid en met meer kennis tegemoet willen treden, dan is geen slaapstand maar een waakstand nodig. Naar de mening van het MIT betekent paraatheid dat er een kern van de commissie moet overblijven om een impuls te geven aan de kennisopbouw, beschikbaar te zijn voor simulaties en oefeningen (waarvoor het MIT nu ook wordt gevraagd), een netwerk van experts en stakeholders te onderhouden en te waken dat de ontwikkelde methoden en processen – zoals het afwegingskader – actueel blijven. Deze kern zou kunnen worden gevormd door de huidige expertleden (zoals ook aangegeven in het evaluatie rapport), de leden die (q.q.) vanuit adviesraden en wetenschap betrokken kunnen blijven en een onafhankelijk voorzitter. Gedurende de waakstand zou de commissie eens per half jaar bijeen kunnen komen. Ook is een lichte vorm van secretariële ondersteuning nodig en flexibele bedrijfsvoering, die beide opgeschaald kunnen worden voor crisissituaties.

Borging van MIT in waakstand

Het MIT adviseert goed in kaart te brengen wat nodig is om in een MIT-in-waakstand te borgen en te faciliteren. Dit is in het evaluatie rapport onvoldoende uitgewerkt. Het onderzoeksbureau adviseert het MIT te positioneren bij het Sociaal en Cultureel Planbureau zonder onderliggende criteria te expliciteren, en trekt daarbij een scheve vergelijking met het OMT.¹⁰

Bij de nadere uitwerking adviseert het MIT om een gedegen plan te maken voor een MIT-in-waakstand. Daarin moeten tenminste de volgende drie zaken worden geborgd:

1. de juridische en procesmatige borging van advisering over de sociaalmaatschappelijke en economische impact van pandemieën en pandemiemaatregelen en het meewegen van deze adviezen bij de politieke besluitvorming in tijden van een (pandemische) crisis en tijdens de nasleep daarvan;
2. de kennisopbouw op het gebied van maatschappelijke impact van pandemieën en pandemiemaatregelen;
3. de juridische en organisatorische inbedding van het MIT, zowel in als buiten crisistijd.

Het MIT is verheugd dat het SCP in beginsel bereid is om zowel (de coördinatie van) de kennisopbouw als de organisatorische borging van het MIT te overwegen,

¹⁰ Het OMT wordt bijeen geroepen door het RIVM, dat met het Centrum infectieziektebestrijding (CIb) en de Landelijke Functie Opschaling Infectieziektebestrijding (LFI) beschikt over een uitgebreide kennis- en uitvoeringsinfrastructuur in het verlengde van de (wettelijke) taken. Het MIT heeft per 1 september 2024 geen juridische of organisatorische borging meer. Het SCP kan (on)gevraagd adviseren over crisissituaties en de gevolgen voor de samenleving, maar heeft geen specifieke taken bij infectieziektebestrijding.

zodat de advisering over de sociaaleconomische impact van pandemieën en pandemiemaatregelen in crisistijd kan worden geactiveerd. Dit kan echter niet zonder de noodzakelijke randvoorwaarden. Daarnaast is het van belang om de juridische borging van het MIT uit te werken in relatie tot de wettelijke planbureaufunctie van het SCP en het netwerk van overige rijkskennisinstellingen. Het MIT adviseert het ministerie van SZW hierover snel met het SCP en relevante andere kennisinstellingen in gesprek te gaan.

Aankomende MIT-adviezen betrekken bij het vervolg

Het MIT geeft de komende maanden nog twee belangrijke adviezen: een advies over de Wet publieke gezondheid, waarin ook aanbevelingen worden gedaan over de juridische borging van onafhankelijke advisering, en een advies over de kennisbasis maatschappelijke impact. Het advies over de Wet publieke gezondheid wordt gegeven samen met de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en het College voor de Rechten van de Mens (CRM). Voor het advies over de kennisbasis voert het MIT een gezamenlijke verkenning uit met het SCP en is een aantal andere sleutelorganisaties geraadpleegd, waaronder de andere planbureaus, het CBS, het RIVM en de KNAW. Het MIT beoogt met beide adviezen een wezenlijke bijdrage te leveren aan de pandemische paraatheid vanuit maatschappelijk perspectief en adviseert de aanbevelingen uit deze adviezen te betrekken bij het vervolg.

Intussen werkt het MIT toe naar afronding van de eerste periode van instelling, waarbij de commissie zal zorgen voor goede archivering en voor een eventuele overdracht aan het ministerie van SZW en/of aan andere betrokken organisaties als hierover voor 1 september 2024 meer duidelijkheid is.

Tot nadere toelichting zijn wij graag bereid.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter

Secretaris